

fokningen, nemlig for den uformuende Del. Theoretisk er det rigtigt, at det kun er Undervisningstvæng, der paalægges; men det ærede Medlem gjorde ogsaa opmærksom paa, at dette indirekte i Virkeligheden virker som en Skoletvæng ligeoverfor den uformuende Del af Befolkningen. Det er vel ogsaa af Hensyn til det Standpunkt, som vistnok den store Del af Befolkningen faar paa, at de Fleste ere enige om at opretholde Undervisningspligten eller Undervisningstvængen, om man vil. Jeg maa tilstaa, at naar jeg skal svare paa det Spørgsmaal: med hvilken Ret kræver Staten Undervisningstvængen og Undervisningspligten hævdet? saa siger jeg, at saa kommer jeg aabenbart i Forlegenhed. Jeg kan finde mange gode Grunde, som kunne tale for at tilbyde et saadant Gode, som Undervisningen er; men jeg negter ikke, at jeg for mit Bedkommende bliver fuldstændig Svaret skyldig paa Spørgsmaalet om den moralske Berettigelse, — den juridiske taler jeg ikke om — hvormed Staten har paalagt Befolkningen Undervisningstvæng, Undervisningspligt. Jeg indrømmer imidlertid, at det i Virkeligheden efter min Opfattelse kun er et ringe Antal af Befolkningen, som har den Anskuelse, at Staten ikke har nogen egentlig moralsk Ret til at paalægge Befolkningen Undervisningstvæng eller Undervisningspligt. Deraf følger naturligvis ikke, at man ikke, selv om man har den Anskuelse, fuldtud kan være med til Undervisningstvæng og Undervisningspligt, som nu er det Bestaaende, og jeg siger, at, naar jeg skal føre et Forvar derfor, er det eneste Forvar, som jeg i Virkelighed kan føre, dette, at det er det Bestaaende, og at man derfor bør gjøre dette saa godt og saa hensigtsmæssigt som paa nogen Maade muligt for Befolkningen, som skal leve derunder, saa at det skaber saa lidt som muligt, eller man faar saa megen Gavn ud deraf som muligt, hvad man nu vil sige. Naaget jeg ikke staar paa det Standpunkt, at Staten har nogen moralsk Berettigelse til at paalægge Undervisningstvæng og Undervisningspligt, maa jeg dog erkjende, at dette nu engang er det Bestaaende, at den har gjort det, og alle vi, der have denne Anskuelse, have at vente, indtil den Dag kommer, at noget Andet trænger saaledes igjennem hos Befolkningen, gaar op for Flertallet af Samfundet, saa at det er villigt til at afløse det Bestaaende dermed. Indtil da, siger jeg, vilde man efter min Opfattelse handle daarligt ved ikke at være med til at gjøre nogen Forbedring ved det Bestaaende, og da saa stor og god en Forbedring som mulig, idet jeg har den bestemte Overbevisning, at jo bedre man gjør Forholdet, altsaa med andre Ord, jo mere Friheden faar Lov til at raade her indenfor, desto hurtigere vil man efter min Opfattelse naae til det Standpunkt, hvor man tydeligt og klart vil sige til Staten: Nu kunne vi undvære dine Bestemmelser; nu vilde vi selv udføre det, som du i

sin Tid har paalagt os. Staten vil saa til den Tid ogsaa trække sig tilbage dertfra. Det er min Opfattelse af Forholdet, og det er netop derfor, jeg siger, at jeg kan være med til enhver virkelig Forbedring af det Bestaaende, fordi det jo derved ikke er udelukket at naae til dette Maal. Det er selvfølgelig, at, naar Staten hævdet Undervisningstvæng, maa den ogsaa hævdet Vidlerne, hvorved den vil gennemføre denne Tvæng, og det forekommer mig netop at være Brangfiden af Medaillen. Man kan for Resten sige ret mange tjønne Ting, ialtsald for et Udvæendes Skyld, om det Gode, man skal opnaa, men i det Dieblisk man skal hævdet Bestemmelserne om Tvæng paa den ene eller den anden Maade, f. Ex. ved Bønder, saa ser det mindre lysteligt ud. Spilken Maade man end ordner det paa, er jeg sikker paa, at der kan reises mange vægtige Indvendinger mod en saadan Tvæng; men jeg tror idetmindste, at man hjælper paa Medlemmerne ved denne Ordning, hvor man giver den lokale Bestyrelse en virkelig Indflydelse paa disse Forhold, saa at den kan tage alle de lokale Hensyn med i Betragtning, thi Forholdene kunne selv paa Steder, der ligge meget nær ved hinanden, i mange Maader være væsentlig forskjellige. I den Henseende er jeg vis paa, at det Bedste, man kan gjøre, er, at man indrømmer saa stor Magt som muligt til de kommunale Mændigheder eller — hvad jeg vilde sætte mere Pris paa —, at man fik et Stolenaavn eller et Skoleraad, sammensat paa den Maade, at Beboerne i denne særlige Sag fik langt større Indflydelse end nu. Jeg tror, at det er den eneste Maade, hvorpaa det vil være muligt i hvert Fald at gjøre disse Bødestemmelser saa lidt generende og saa lidt skadelige som muligt. — Angaaende Skolernes Deling, det andet Affnit, udtalte det ærede Medlem for Borgm. Amts 3die Valgtreds (Dahl), at han var meget glad ved den stærke Deling, som her var foreslaaet baade med Hensyn til Klasserne og ogsaa med Hensyn til de flere Skoler. Ogsaa satte han særlig Pris paa, at der blev Tale om at sætte sig fuldt ud som Maal Heldags- og Hverdagsundervisning. Jeg indrømmer ganske, at naar man har Heldags- og Hverdagsstolegang, og naar man deler Stolen, ikke blot efter de forskjellige Aldere, men ogsaa efter de forskellige Udviklingsstrin, hvorpaa Børnene staa, vil det fra Formens Side set absolut være det Bedste. Derom kan der neppe reises Tvivl. Men der er en Ting iveien derfor, og det er den store Beføstning, som dette Forslag vil medføre. Dersom jeg havde Valget mellem at have Børnene delte i 2 Hold, i hvert Fald indenfor en vis Begrændsning, og opgive Hverdagsundervisningen, og saa at have Hverdagsundervisning, foretrækker jeg ubetinget det Sidste. Det staar for mig saaledes, at Hverdagsundervisning har afgjort Fortrin overfor Hverandendagsundervisning.